

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Goede buren? Noodhulp voor en door Nederlanders in het Caribisch gebied tijdens orkaanseizoenen in de late achttiende eeuw

Caat, Sander ten

Citation

Caat, S. ten. (2021). Goede buren?: Noodhulp voor en door Nederlanders in het Caribisch gebied tijdens orkaanseizoenen in de late achttiende eeuw. *Leidschrift*, 36(februari: Veerkracht en kwetsbaarheid. Natuurverschijnselen in historisch perspectief), 79-97. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3448660>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3448660>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Goede buren? Noodhulp voor en door Nederlanders in het Caribisch gebied tijdens orkaanseizoenen in de late achttiende eeuw

Sander ten Caat

Van 10 tot 16 oktober 1780 trok orkaan San Calixto een spoor van vernieling door het Caribisch gebied. Hierbij werden de Britse fregatten *Laurel* en *Andromeda* getroffen. Slechts 31 bemanningsleden overleefden de ramp en strandden op de Franse kolonie Martinique. In een normale situatie was dit een probleem geweest, omdat Groot-Brittannië en Frankrijk oorlog tegen elkaar voerden. De Franse gouverneur François Claude Amour, marquis de Bouillé, weigerde echter om de gestrande zeelieden als vijanden te behandelen en liet ze terugbrengen naar de Britse kolonie Barbados. Volgens het Britse *The Annual Register* van 1781 schreef De Bouillé een brief aan de gouverneur van Barbados waarin hij zijn beweegredenen als volgt verklaarde:

He could not consider in the light of enemies, men who had so barely escaped in a contention with the force of the elements; but that they, having, in common with his own people, been partakers of the same danger, were, in like manner, entitled to every comfort and relief which could be given, in a season of such universal calamity and distress.¹

Door dit besluit werd De Bouillé een belangrijk voorbeeld van een door Sherry Johnson en Stuart Schwartz ontwaard achttiende-eeuws maatschappelijk proces in het Caribisch gebied. Onder invloed van de jaarlijks terugkerende orkanen zocht de Europese bevolking van de Franse, Britse en Spaanse koloniën in toenemende mate toenadering tot elkaar voor allerlei soorten (nood)hulp. Dit gebeurde zelfs in het geval van oorlogen tussen de verschillende mogendheden.² Tijdens deze zoektocht bezochten zij ook

Dit artikel is grotendeels gebaseerd op mijn bachelorscriptie: S. ten Caat, 'Overleven na de orkaan. Nederlanders in de Caribische rampengemeenschap, 1772-1780' (Bachelorscriptie Geschiedenis, Universiteit Leiden 2019).

¹ J. Dodsley, *The Annual Register, or a View of the History, Politics, and Literature, for the Year 1781* (Pall-Mall 1782) 34.

² S. Johnson, *Climate and Catastrophe in Cuba and the Atlantic World in the Age of Revolution* (Chapel Hill, NC 2011) 6-8, 102-103, 195-202; S. Johnson, 'El Niño, Environmental Crisis, and the Emergence of Alternative Markets in the Hispanic Caribbean, 1760s-70s', *The William and Mary Quarterly* 62:3 (2005) 365-410, aldaar 367; S.B. Schwartz,

koloniën van de West-Indische Compagnie (WIC) in het orkaangebied: Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius. Tot op welke hoogte de Europese bewoners van deze drie eilanden zelf actief hulp zochten op eilanden van andere mogendheden lieten Johnson en Schwartz echter grotendeels buiten beschouwing.

Een specifiek eiland kon decennia gespaard blijven van orkaangeweld, maar in de gehele Cariben werden elk jaar wel één of meerdere eilanden getroffen.³ Voornamelijk de periode tussen 1750 en 1790 was in klimatologisch opzicht dynamisch. De gemiddelde wereldtemperatuur was relatief hoog. Dit ging gepaard met een instabiel klimaat waarin jaren van droogte en jaren van orkanen elkaar snel afwisselden.⁴ Beide verschijnselen kwamen hierdoor significant vaker voor dan gemiddeld.⁵

Volgens Schwartz ontstond er onder invloed van de vele orkanen in de tweede helft van de achttiende eeuw een gemeenschap in de Cariben die hij een *disaster community* noemt. De frequente stormen en droogte veroorzaakten grote verwoestingen, tekorten en spanningen op vele eilanden en hadden daarmee blijvende gevolgen voor de Caribische economie, politiek, cultuur en sociale structuren. Ondanks beleid dat (handels)relaties met eilanden van andere mogendheden verbood, namen de materiële en immateriële connecties tussen de Franse, Britse en Spaanse Cariben toe onder invloed van deze rampen. De ‘rampengemeenschap’ had in essentie drie hoofdkenmerken. Het zoeken naar materialen en voedsel na orkanen vormde de meest directe connectie tussen de Europese koloniale rijken in de Cariben.

Sea of Storms. A History of Hurricanes in the Greater Caribbean from Columbus to Katrina (Princeton, NJ 2015) 121-124; S.B. Schwartz, ‘Hurricanes and the Shaping of Circum-Caribbean Societies’, *The Florida Historical Quarterly* 83:4 (2005) 381-409, aldaar 399.

³ Schwartz, ‘Hurricanes and the Shaping of Circum-Caribbean Societies’, 388.

⁴ Johnson, *Climate and Catastrophe*, 1-4, 25-26, 195-199; Johnson, ‘El Niño’, 368; C.N. Caviedes, *El Niño in History. Storming Through the Ages* (Gainesville, FL 2001) 1-16; S.G. Philander, *El Niño, La Niña and the Southern Oscillation* (San Diego, CA 1990) Introduction (paginanummering ontbrak in de geraadpleegde online-versie); NOAA Climate.gov, ‘Impacts of El Niño and La Niña on the Hurricane Season’ (2014, online artikel) <https://www.climate.gov/news-features/blogs/enso/impacts-el-ni%C3%B1o-and-la-ni%C3%B1a-hurricane-season>, geraadpleegd op 14 augustus 2020.

⁵ C.N. Caviedes, ‘Five Hundred Years of Hurricanes in the Caribbean: Their Relationship with Global Climatic Variabilities’, *GeoJournal* 23:4 (1991) 301-310, aldaar 303-304; D.M. Ludlum, *Early American Hurricanes, 1492-1870* (Boston, MA 1963) 66-67.

Bewoners van de Spaanse eilanden probeerden bijvoorbeeld meel op Barbados of Sint-Eustatius te verkrijgen en handelaars uit Franse koloniën kochten hout en stenen op Cuba. Een tweede kenmerk was een uitgebreide uitwisseling van informatie over orkanen, ook in tijden van oorlog. Dit hing sterk samen met het derde kenmerk volgens Schwartz: het ontstaan van een band tussen de Caribische eilanden, waarbij bewoners van eilanden van verschillende koloniale rijken met elkaar meeleeften. Deze band kwam voort uit het idee dat de eilanden gezamenlijk onderworpen waren aan eenzelfde lot. Deze kenmerken kwamen naar voren in acties als die van De Bouillé, en de uitgebreide uitwisseling van kranten, brieven en geruchten tussen de Franse, Britse en Spaanse eilanden.⁶

De eilanden in het Caribisch gebied deelden belangrijke maatschappelijke en natuurlijke kenmerken, wat het ontstaan van de rampengemeenschap verder stimuleerde. De Europeanen stichtten plantage-economieën op veel van de Caribische eilanden. Dit was mogelijk doordat het klimaat, de landschappen en de vegetatie vergelijkbaar waren. Dit zorgde niet alleen voor een eenheid in economie en levensritme, maar bracht ook dezelfde terugkerende uitdagingen met zich mee, zoals orkanen.⁷

Sherry Johnson en Matthew Mulcahy spitsten hun onderzoeken toe op respectievelijk het Spaanse en Britse rijk in de Cariben, waarbij ook zij toenaderingsprocessen ontwaarden die gedreven waren door orkanen en droogte. In tegenstelling tot Schwartz ontdekte Mulcahy echter voornamelijk gemeenschapsvorming binnen het Britse koloniale rijk. De opkomende vaderlandsliefde kwam volgens hem duidelijker tot uiting binnen de Britse Caribische gemeenschap dan de toenemende connecties met andere mogendheden in het gebied.⁸ Daarmee plaatste hij het Britse rijk minder stevig in de Caribische rampengemeenschap dan Schwartz deed. In haar onderzoek naar de Spaanse koloniën sluit Johnson zich volledig aan bij het idee van Schwartz dat de orkanen voornamelijk de connecties met eilanden van andere mogendheden versterkten.⁹

Maar toont de geschiedenis van de Caribische koloniën van de Republiek in de achttiende eeuw dergelijke toenaderingsprocessen, of bleven

⁶ Schwartz, *Sea of Storms*, 121-124.

⁷ Schwartz, 'Hurricanes and the Shaping of Circum-Caribbean Societies', 385-386; Schwartz, *Sea of Storms*, 47-49; Mulcahy, *Hurricanes and Society*, 7-9.

⁸ M. Mulcahy, *Hurricanes and Society in the British Greater Caribbean, 1624-1783* (Baltimore, MD 2006) 7-9.

⁹ Johnson, *Climate and Catastrophe*, 6-7, 102-103; Johnson, 'El Niño', 367.

de eilanden juist op elkaar en op de WIC georiënteerd? Voor de koloniën Aruba, Bonaire en Curaçao speelden deze vragen geen rol. Deze eilanden lagen in het uiterste zuiden van het orkaangebied en leden daardoor slechts eens in de honderd jaar aanzienlijke schade door tropische stormen.¹⁰ Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius lagen daarentegen middenin het orkaangebied. Sint-Eustatius ontwikkelde zich tot een belangrijke haven in de achttiende eeuw. Het is daarom waarschijnlijk dat dit eiland een rol van betekenis heeft gespeeld in het ontstaan van een rampengemeenschap.¹¹

Dit artikel analyseert de positie van Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius in de Caribische rampengemeenschap in drie delen. Het eerste deel behandelt de rol van WIC in de noodhulp op haar eilanden. Leverden de Compagnie en haar commandeurs, als bezitters en overheid van de eilanden, genoeg hulpgoederen of geld om te voorzien in de behoeften van de eilanden na orkanen? Het tweede deel kijkt welke hulp de eilandbewoners op de eigen eilanden en via Nederlandse contacten konden vinden. Het derde deel onderzoekt tenslotte of de bewoners van de WIC-eilanden hulp zochten en leverden aan eilanden van andere mogendheden.

Orkaanseizoenen in de late achttiende eeuw

De jaren 1772 en 1780 lenen zich uitstekend voor dit onderzoek. In deze jaren werden Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius namelijk getroffen door de orkanen San Ramón en San Calixto.¹² De tweede staat ook bekend als de Grote Orkaan. Deze orkanen brachten de eilanden aanzienlijke schade toe die niet zonder hulp van buitenaf te herstellen was.¹³

¹⁰ L. Dalhuisen e.a., *Geschiedenis van de Antillen: Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius, Sint Maarten* (Zutphen 1997) 23; Meteorologische Dienst Curaçao, *Hurricanes and Tropical Storms in the Dutch Caribbean* (Willemstad 2018) 17-18.

¹¹ W. Klooster, *Illicit Riches: Dutch Trade in the Caribbean, 1648-1795* (Leiden 1998) 91-97; J.F. Jameson, 'St. Eustatius in the American Revolution', *The American Historical Review* 8:4 (1903) 683-708, aldaar 683-689; H.B. van Aller, *Van kolonie tot koninkrijksdeel. De staatkundige geschiedenis van de Nederlandse Antillen en Aruba (van 1634 tot 1994)* (Groningen 1994) 47.

¹² Schwartz, *Sea of Storms*, 67, 96.

¹³ Ibidem; Nationaal Archief, Den Haag (hierna: NA), Tweede West-Indische Compagnie (WIC), toegang 1.05.02.01, inventarisnummer 629, Brief van Jan de Windt aan de Kamer Amsterdam, 20-9-1772, p. 337-340; NA, Verspreide West-Indische Stukken, 1.05.06, inv.nr. 1151, Request van George Hassell en verschillende

Volgens Johnson en Schwartz was een opmerkelijk aspect van de Caribische rampengemeenschap dat eilanden tegen Brits, Frans of Spaans koloniaal beleid ingingen door banden met eilanden van andere mogendheden aan te halen.¹⁴ De drie eilanden van de Compagnie hadden daarentegen vele handelscontacten met andere mogendheden opgebouwd in de tweede helft van de achttiende eeuw. De WIC stond Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius namelijk toe om met iedere eilandbewoner of kolonie te handelen die daarin geïnteresseerd was. De natuurlijke kenmerken van de drie eilanden boden weinig andere mogelijkheden. Op Sint-Maarten werd zout gewonnen, maar verder waren de eilanden te klein, de bodem te onvruchtbaar en het klimaat veelal te droog voor het succesvol en grootschalig verbouwen van plantagegewassen.¹⁵

De handel nam een vlucht in de achttiende eeuw. De Nederlandse Republiek, en daarmee haar Caribisch bezit, was neutraal in de meeste oorlogen. Tijdens bijvoorbeeld de Zevenjarige Oorlog (1756-1763) en de *War of Jenkins' Ear* (1739-1748) hadden de Spanjaarden en Fransen behoefte aan neutrale schepen om goederen van en naar Europa te vervoeren. De Britten waren oppermachtig op zee en vormden daardoor een grote bedreiging voor Spaanse en Franse schepen. Daarom maakten de Spaanse en Franse rijken gretig gebruik van neutrale schepen afkomstig uit de Republiek. Deze voeren via Sint-Eustatius. Zodoende werd het eiland een belangrijke spil in het goederenvervoer binnen en vanuit het Caribisch gebied.¹⁶ Tijdens de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog (1775-1783) groeide de handel op

andere bewoners van het eiland Saba aan de Vergadering van Tienen om geldelijke steun tot verlichting van de schade hun toegebracht door de orkaan van 31 augustus 1772 en tot opbouw van hun verwoeste kerk.

¹⁴ Schwartz, *Sea of Storms*, 121-122; Schwartz, 'Hurricanes and the Shaping of Circum-Caribbean Societies', 397; Johnson, *Climate and Catastrophe*, 102-103, 196-197; Johnson, 'El Niño', 368, 371-372, 407.

¹⁵ P.C. Emmer, "Jesus Christ Was Good, but Trade Was Better". An Overview of the Transit Trade of the Dutch Antilles, 1634-1795', in: R.L. Paquette en S.L. Engerman, *The Lesser Antilles in the Age of European Expansion* (Gainesville, FL 1996, eBook-versie) 206-222, aldaar 211-214; H. Jordaan en V. Wilson, 'The Eighteenth-Century Danish, Dutch, and Swedish Free Ports in the Northeastern Caribbean. Continuity and Change', in: G. Oostindie en J.V. Roitman, *Dutch Atlantic Connections, 1680-1800. Linking Empires, Bridging Borders* (Leiden en Boston, MA 2014) 275-308, aldaar 276-281.

¹⁶ Emmer, "Jesus Christ Was Good", 214; Kloost, *Illicit Riches*, 101; Jordaan en Wilson, 'The Eighteenth-Century', 275, 281.

het eiland explosief. Tussen 1777 en 1780 verdrievoudigde het aantal schepen dat jaarlijks Sint-Eustatius aandeed. Goederen moesten zelfs in de buitenlucht worden opgeslagen omdat er onvoldoende ruimte was in de pakhuizen.¹⁷ De Britse minister Edmund Burke claimde daarom in 1781 voor de *House of Commons* dat Sint-Eustatius ‘an emporium for all the world’ was geworden. ‘It had risen, like another Tyre, upon the waves, to communicate to all countries and climates the conveniences and the necessities of life.’¹⁸

Dat handelaars de weg naar Sint-Eustatius konden vinden betekent echter niet direct dat de eilanden van de WIC onderdeel uitmaakten van de Caribische rampengemeenschap. Daarvoor moesten de Europeanen in de Cariben ook na orkanen en andere rampen naar Saba, Sint-Maarten of Sint-Eustatius zijn uitgeweken om voedsel, materialen en andere goederen te verkrijgen. Bovendien kan pas echt gesteld worden dat de bewoners van de eilanden van de WIC onderdeel waren van deze gemeenschap als zij op hun beurt hulp zochten op eilanden van andere mogendheden.

Bronnen uit de Vierde Engels-Nederlandse Oorlog (1780-1784) maken onderzoek naar de positie van Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius in de rampengemeenschap mogelijk. Op 3 februari 1781 veroverden de Britten Sint-Eustatius. Het belang van dit eiland in de levering van wapens en munitie aan de Amerikaanse rebellen in de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog was Groot-Brittannië lang een doorn in het oog geweest.¹⁹ Zij vernietigden een groot gedeelte van de archieven van de eilanden van de WIC. De Britten kaapten echter ook vele schepen uit de Republiek, waarbij zij talloze Nederlandstalige brieven in de Cariben in beslag genomen en gearchiveerd hebben.²⁰ Omdat de oorlog snel na de Grote Orkaan kwam, vermeldden de archieven van de WIC vrijwel niets over deze storm. Voor nadere informatie over de reacties van de Kamers en de Heren X op een orkaan is het daarom

¹⁷ Klooster, *Illicit Riches*, 95-97, 101; Jameson, ‘St. Eustatius’, 683-689; C. de Jong, *Reizge naar de Caribische Eilanden in de jaren 1780 en 1781 door Cornelius de Jong, toen ter tijd als luitenant dienende, aan boord van s’lands schip van oorlog Mars onder bevel van den schout bij nacht Willem Krul* (Haarlem 1807), 140.

¹⁸ P.J. Marshall en D. Bryant, *The Writings and Speeches of Edmund Burke. Volume IV. Party, Parliament, and the Dividing of the Whigs, 1780-1794* (Oxford en New York, NY 2015) 70.

¹⁹ Klooster, *Illicit Riches*, 96-97; Jameson, ‘St. Eustatius’, 697-699.

²⁰ De brieven liggen opgeslagen in The National Archives in Kew, Londen. Gedeelten van het archief zijn gedigitaliseerd tijdens verschillende onderzoeksprojecten. Voor dit artikel is voornamelijk gebruikgemaakt van het project Brieven als Buit: <http://brievenalsbuit.inl.nl>.

nodig om naar de orkaan van 1772 te kijken. Net als de Britten in 1781, vernietigde deze storm echter een groot deel van het archief van de eilanden. Voor een zo compleet mogelijk beeld van de orkanen op de eilanden van de WIC is daarom ook gekeken naar kranten uit de Republiek, reisverslagen, de archieven van de Middelburgse Commercie Compagnie (MCC) en scheepslogboeken.²¹

Noodhulp van de Compagnie

Jan de Windt, van 1754 tot 1775 commandeur van de Bovenwindse Eilanden van de WIC, schreef het volgende in de eerste brief die hij na de orkaan van 1772 aan de Kamer Amsterdam stuurde: ‘Het is God alleen bekend, op wat wijze en door wat middelen deeze Schaden en Elenden zal kunnen werden te boven gekomen.’²² De Windt zag niet direct mogelijkheden voor zichzelf of de Compagnie om de situatie op de eilanden te herstellen. Hoewel de Compagnie geen uitgebreide maatregelen trof, betekende zijn brief niet dat de commandeurs en de bewindhebbers van de WIC helemaal niets deden om Saba, Sint-Maarten, Sint-Eustatius en hun bewoners te helpen.

De Windt en latere commandeurs namen beperkte maatregelen als steun aan de eilandbewoners. Zo beloofde De Windt een collecte te organiseren voor de armen en noodlijdenden.²³ De bronnen vermeldden echter niet of hij en zijn vice-commandeurs zelf geld en voedsel schonken aan de ‘meenigte van Armen’ die bij hun huizen kwamen bedelen.²⁴ Volgens Matthew Mulcahy deden andere Caribische bestuurders dit wel af en toe. In hetzelfde jaar 1772 schonk de Deense gouverneur van Saint Croix bijvoorbeeld een uitzonderlijke grote hoeveelheid geld aan de armen.²⁵

In geestelijk opzicht probeerden de WIC-commandeurs de bewoners van hun drie eilanden te steunen. De Windt wilde zo snel mogelijk de kerken

²¹ Artikelen uit de *Middelburgsche Courant* zijn beschikbaar via de Krantenbank Zeeland: <https://krantenbankzeeland.nl>. Alle andere kranten zijn te raadplegen via <https://delpher.nl>.

²² NA, 1.05.01.02, inv.nr. 329, Brief van Jan de Windt aan de Kamer Amsterdam, 20-9-1772.

²³ NA, 1.05.01.02, inv.nr. 329, Brief van Jan de Windt, 26-10-1772, p. 4.

²⁴ NA, 1.05.01.02, inv.nr. 329, Brief van Jan de Windt, 20-9-1772.

²⁵ Mulcahy, *Hurricanes and Society*, 141-145.

op Sint-Eustatius en Saba laten herstellen.²⁶ Zoals in de Republiek gebruikelijk was voor allerlei gebeurtenissen van betekenis, werden er dankdagen voor het orkaanseizoen georganiseerd.²⁷ Normaal dankten de eilandbewoners God omdat Hij hen gespaard had van orkanen, maar in 1780 en 1792 werd God gedankt omdat Hij de mensen niet zo streng had gestraft als zij verdiend hadden.²⁸

Tekenend voor de mate van steun van de commandeurs waren de besluiten van vice-commandeur Willem Hendrik Rink nadat een orkaan Sint-Maarten in 1792 getroffen had. De aandacht van Rink ging als eerste uit naar het repareren van de kerk en van de Kleine en Grote Zoutpan, waaruit kostbaar zeezout werd gewonnen voor verkoop in de Republiek. De armste inwoners konden een vergoeding voor de geleden schade krijgen. Ieder ander diende echter binnen enkele weken zijn omgewaaide huis en vernielde bezittingen te hebben opgeruimd, want daarna zouden de bestuurders hier kosten voor gaan rekenen.²⁹

In 1772 verzocht De Windt de Heren X meerdere malen om zowel geld als voedsel naar de eilanden te sturen.³⁰ De Compagnie bekommerde zich echter meer om de handelsmogelijkheden op haar eilanden dan om de bewoners. De WIC zag de eilanden immers voornamelijk als handelsbases en

²⁶ NA, 1.05.01.02, inv.nr. 629, Brieven van 26-10-1772 en 22-11-1772, p. 3, 341.

²⁷ S.J. Fockema Andreae, 'De kerk op wereldlijk terrein onder de Republiek', *Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis* 39:2 (1952) 146-157, aldaar 155-156; B. Westland, 'Biddagen, dankdagen, jaarwisseling', in: P. Oskamp en N. Schuman, *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijken* (Zoetermeer 1998) 349-357, aldaar 349-352.

²⁸ NA, St. Eustatius, St. Maarten en Saba: Oude Archieven tot 1828, toegang 1.05.13.01, inv.nr. 295, publicatie van een niet gespecificeerde dag in november 1772, van 22-10-1793, van 2-11-1794; The National Archives, Kew, Londen (hierna: TNA), Records of the High Court of Admiralty and colonial Vice-Admiralty courts, toegang HCA, inventarisnummer 30/321, Brief van J.H. Reneman aan W. Reneman, 17-11-1780. Indien anders vermeldt zijn alle brieven van The National Archives in Londen gevonden en geraadpleegd via de website van het project Brieven als Buit: <http://brievenalsbuit.inl.nl>.

²⁹ NA, 1.05.13.01, inv.nr. 295, Publicaties van 21 en 23 augustus 1792; NA, 1.05.13.01, inv.nr. 297, Notificatie van 13-8-1792.

³⁰ NA, 1.05.01.02, inv.nr. 329, Brieven van 20 september, 26 oktober en 22 november 1772.

niet als vestigingskoloniën.³¹ De brieven van De Windt laten dit goed zien. Al uit diens eerste brief na de orkaan van 1772 komt naar voren dat hij verwachtte dat de bewindhebbers in de Republiek vooral geïnteresseerd waren in de schade die was toegebracht aan de handel en de gebouwen van de Compagnie. Uitgebreid beschreef hij de schade aan de plantages, de kerken, Fort Oranje, de buitenpost en de secretarie.³² Aan de schade op Sint-Maarten en Saba besteedde hij slechts de volgende zin:

Ook is het Eyland Saba op eene Verschrikkelicke Wijze aangetast, meest alle de Huyzen verdestrueert, dog St. Martin heeft zo veel schaaden niet geleeden, de meeste schaaden is geweest, in dat gedeelte door de fransen bewoont.³³

De Windt schreef aanzienlijk uitgebreider over de situatie op eilanden als Sint-Kitts, Martinique en Guadeloupe, waarmee de WIC veel handel dreef.³⁴ De Heren X waren aanvankelijk alleen bereid om geld te besteden aan de herbouw van de kerken en de compagniesgebouwen, maar niet aan verder herstel van de eilanden.³⁵ De bewoners van Saba stuurden toen zelf een verzoek om hulp naar de Compagnie en de inwoners van Amsterdam. Pas na aansporing van De Windt besloten de Heren X om duizend peso's naar het eiland te zenden.³⁶

Deze beperkte maatregelen van de Compagnie stonden in schril contrast met de acties van andere Europese mogendheden. Ondanks dat het tot de twintigste eeuw niet gebruikelijk was voor Europese overheden om noodhulp te verlenen, namen de Deense, Britse en Franse regeringen in 1772

³¹ V. Enthoven, 'Dutch Crossings: Migration between the Netherlands and the New World, 1600-1800', *Atlantic Studies* 2:2 (2005) 153-176, aldaar 154-159; Schwartz, *Sea of Storms*, 45, 67.

³² NA, 1.05.01.02, inv.nr. 329, Brief van Jan de Windt, 20-9-1772.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem; NA, 1.05.01.02, inv.nr. 629, Brieven van Jan de Windt van 26-10-1772 en 20-9-1772, p. 3, 339; NA, Verspreide West-Indische Stukken, toegang 1.05.06, inv.nr. 1151, Request van George Hassell en verschillende andere bewoners van het eiland Saba aan de Vergadering van Tienen om geldelijke steun tot verlichting van de schade hun toegebracht door de orkaan van 31 augustus 1772 en tot opbouw van hun verwoeste kerk.

³⁵ NA, 1.05.01.02, inv.nr. 252, Brief van Jan de Windt van 19 april 1773, fl. 127-129.

³⁶ Peso's waren toen de meest gebruikte valuta in de Cariben. NA, 1.05.01.02, inv.nr. 16, fl. 610 verso – 611 recto.

en 1780 uitgebreide maatregelen voor hun eilanden.³⁷ Eind november 1772, toen het nieuws over de orkanen net de Europese kranten bereikt had, kondigde de Deense koning aan de tol op te heffen voor alle schepen die levensmiddelen naar de Deense Cariben brachten. Tegelijk loofde de hij een beloning uit voor het eerste schip dat vanuit Kopenhagen de koloniën zou bereiken. Spoedig daarna besloot de koning dat handelaars zestien Lübeckse stuivers zouden ontvangen per ton haver die zij naar Noorwegen zouden brengen om vanuit daar naar de Deense Cariben te verschepen.³⁸ De Britten lieten bouwmaterialen en andere hulpgoederen vanuit Europa en Noord-Amerika naar hun eilanden brengen.³⁹ Acht jaar later hielp de Britse overheid haar eilanden met 120.000 Britse pond. Niet eerder had de Britse regering een dergelijk groot bedrag aan noodhulp geschonken. Deze buitengewone gift was niet puur liefdadigheid, maar diende ook om de Cariben tevreden te houden, zodat de eilandbewoners zich niet zouden aansluiten bij de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog.⁴⁰ Daarnaast stuurden de Britten en Fransen konvooien met voedsel en andere goederen naar hun eilanden.⁴¹

Voor de eilanden van de WIC was het dus belangrijker om elders hulp te vinden dan voor de eilanden van het Britse, Franse of Deense rijk. In de eerste weken na een orkaan waren alle getroffen eilanden echter op zichzelf aangewezen. Het kostte immers tijd voordat het nieuws Europa bereikte en de volgeladen schepen vanuit daar in de Cariben arriveerden. Door de vrijheid die Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius hadden om te handelen, had de WIC het gemakkelijker gemaakt voor haar eilanden om bij de andere Europese koloniën hulp te zoeken.

Hulp binnen de eigen kring

Levensmiddelen en materialen kopen op andere eilanden was niet altijd direct mogelijk. Tijdens orkaanseizoenen vond er doorgaans zeer weinig handel

³⁷ Schwartz, 'Hurricanes and the Shaping of Circum-Caribbean Societies', 400-401.

³⁸ 'Denemarken', *'s Hertogenbossche Courant* (1-12-1772); 'Deennemarken', *Middelburgsche Courant* (10-12-1772).

³⁹ 'Groot-Brittannie', *Amsterdamsche Courant* (26-11-1772); 'Groot-Brittannie', *Amsterdamsche Courant* (26-1-1773).

⁴⁰ Schwartz, 'Hurricanes and the Shaping of Circum-Caribbean Societies', 400-401; Mulcahy, *Hurricanes and Society*, 166.

⁴¹ 'Groot-Brittannien', *Middelburgsche Courant* (21-6-1781).

plaats. Na de orkaan van 1780 was volgens koopmanshuis Beaujon & Zoon enkele weken lang geen handel mogelijk. Niet alle zeevaart lag stil, aangezien Beaujon & Zoon in dezelfde brief schreven over de situatie op andere eilanden, welke informatie per schip overgekomen moet zijn.⁴² Of een bewoner van Saba, Sint-Maarten of Sint-Eustatius in die situatie snel geneigd was hulp te bieden aan een zwaarder getroffen bewoner van hetzelfde eiland is echter een ingewikkelde kwestie. Hoewel er volgens Schwartz een gemeenschap ontstond tussen de verschillende eilanden, stelt hij dat de gemeenschapszin op een eiland veel zwakker was. Op de Britse, Franse, Deense en Nederlandse eilanden stond de particuliere handelaar in alles centraal. Dit verhinderde het ontstaan van een gemeenschap op de eilanden en zorgde ervoor dat de rijken weinig verantwoordelijkheid voelden om naar de armeren uit de bevolking om te kijken.⁴³ Mulcahy stelt echter dat dit vanaf de tweede helft van de achttiende eeuw veranderde op de Britse eilanden. Rijke eilandbewoners schonken daar steeds vaker uit liefdadigheid geld en goederen aan de armen.⁴⁴

Noemenswaardig bewijs voor eenzelfde verandering op de eilanden van de WIC kwam uit dit onderzoek niet naar boven. De bevolkingssamenstelling van Sint-Eustatius lijkt zich niet te hebben geleend voor het ontstaan van een hechte eilandgemeenschap binnen het Europese deel van de bevolking. De plaatselijke elite was afkomstig uit de Nederlandse Republiek, maar de meeste bewoners hadden een Engelse achtergrond. Daarnaast woonden er mensen van Franse, Italiaanse, Spaanse, Duitse, Noord-Amerikaanse, Schotse en Ierse afkomst. Veruit de meesten van hen waren ongetrouwde mannen die tijdelijk op het eiland verbleven. Slechts weinig families vestigden zich meerdere generaties op Sint-Eustatius.⁴⁵ Eén van de bewoners van Sint-Eustatius, J.H. Reneman, vermeldde in zijn brief aan familie in de Republiek dat hij en zijn vrouw na de orkaan van 1780 vier nachten bij bekenden hadden overnacht, omdat zij ‘dan nog geselschap

⁴² NA, 1.05.13.01, inv.nr. 550, Memoriaal, journaal en grootboek; alsmede register van uitgaande brieven van het koopmanshuis Beaujon en Zoon op St. Eustatius, Brief aan de heer Pieter Matthijs, fl. 48, 51.

⁴³ Schwartz, *Sea of Storms*, 49.

⁴⁴ Mulcahy, *Hurricanes and Society*, 141-142, 146-151.

⁴⁵ Klooster, *Illicit Riches*, 89; Enthoven, “That Abominable Nest of Pirates”, 249-251; Schwartz, *Sea of Storms*, 45-46; Jordaan en Wilson, ‘The Eighteenth-Century’, 278, 284-285; J. de Hullu, ‘St. Eustatius, St. Martin en Saba op het laatst van de 18de eeuw’, *De West-Indische Gids* 1:1 (1919) 385-393, aldaar 392-393.

hadde.⁴⁶ Dit was echter de enige brief waarin onderlinge steun van eilandbewoners beschreven stond.

Als vrijwel iedereen op een eiland zwaar getroffen werd door een orkaan was onderlinge hulp niet goed mogelijk. Na de orkaan van 1772 waren ongeveer 140 van de 180 huizen op Saba geheel vernietigd. De Windt schreef over de bewoners van Saba dat ‘de Schild pad, En visvangst, Strecken tot onderhoud van Hunne Familien’.⁴⁷ Na de orkaan was zelfs dat niet meer mogelijk. Dit werd vermoedelijk veroorzaakt doordat de riffen voor het eiland waren aangetast door de orkaan.⁴⁸ Enkele families moesten daarom noodgedwongen het eiland verlaten. Tegelijkertijd schreven 124 bewoners van Saba een gezamenlijke brief namens de vice-commandeur, de raad, de kerk en de burgers van het eiland, die zij richtten aan de WIC en de handelaars en andere Christelijke burgers van Amsterdam. Hierin vroegen zij om giften, want de slachtoffers op Saba waren ‘unable to help themselves, and others by reason of the universal nature of the calamity, being unable to render them any Effectual relief.’⁴⁹ Toen het eiland acht jaar later weer getroffen werd, verenigden de inwoners zich niet opnieuw. In plaats daarvan plunderden zij vooral om te kunnen overleven.⁵⁰ Geheel ongekend was dat niet. Ook toen Sint-Maarten in 1792 een orkaan te verduren kreeg, werd daar geplunderd.⁵¹

Na de orkaan van 1780 konden de bewoners van Sint-Eustatius op hun eigen eiland enige levensmiddelen en goederen verkrijgen. Deze werden verkocht en geveild uit schepen en pakhuizen die stormschade hadden opgelopen. Direct na de orkaan vonden er zes veilingen plaats van goederen afkomstig van schepen die op Sint-Eustatius waren vergaan.⁵² Enkele handelaars uit de Republiek vermeldden in hun brieven dat ook zij hun goederen via openbare verkoop van de hand gedaan hadden nadat hun pakhuizen beschadigd waren.⁵³

⁴⁶ TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief van J.H. Reneman aan W. Reneman, 17-11-1780.

⁴⁷ NA, 1.05.01.02, inv.nr. 629, Brief van Jan de Windt, 26-10-1772, p. 3.

⁴⁸ S. Heron, J. Morgan, M. Eakin en W. Skirving, ‘Hurricanes and their Effects on Coral Reefs’, in: C. Wilkinson en D. Souter, *Status of Caribbean coral reefs after bleaching and hurricanes in 2005* (Townsville 2008) 31-36, aldaar 35-36.

⁴⁹ NA, 1.05.06, inv.nr. 1151, p. 1.

⁵⁰ De Hullu, ‘St. Eustatius, St. Martin en Saba’, 393.

⁵¹ NA, 1.05.13.01, inv.nr. 295, Waarschuwing van 3 september 1792, fl. 129.

⁵² NA, 1.05.13.01, inv.nr. 297, fl. 11-12 verso.

⁵³ TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan David Jacobs Courlander van Juda Jacobs Courlander, 19-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/322, Brief aan Willem Blenman van

Velen van de inwoners van de drie eilanden van de WIC waren kooplieden aangesloten bij een koopmanshuis. Zij konden vaak hulp ontvangen van hun handelspartners en hun koopmanshuis in Nederland. L.J. Benners & Zoon, die handelden vanaf Sint-Eustatius, hadden aanzienlijke verliezen geleden door de orkaan van 1772 en hadden onkosten gemaakt bij het herstellen van de stormschade. Deze bedragen werden door de MCC voor hen geclaimd bij de verzekering.⁵⁴ In 1780 zag Hendrik van Rijn in dat er voordeel te halen viel uit de orkaanschade. Net als enkele andere handelaars vroeg hij zijn contacten in Amsterdam om zoveel mogelijk goederen naar Sint-Maarten te sturen omdat er door de orkaan veel vraag was naar allerlei producten.⁵⁵

Hulp aan en van andere Europeanen

Het koopmanshuis en de handelscontacten waren zelfs nuttig buiten de eigen koloniale grenzen. Jan Roelofszoon de Groot schreef dat hij alles verloren had in de orkaan van 1780. Hij had zich recent bij een koopmanshuis aangesloten en was met een schip hiervan in de Grote Orkaan gevaren. Dit had vreselijke gevolgen gehad. Jan Roelofszoon de Groot kon echter direct gebruikmaken van de contacten van het koopmanshuis op het Deense Saint Croix. Daar waren twee handelaars bereid hem te helpen goederen te bergen en te verkopen en de zaak te verdedigen bij de verzekeraars.⁵⁶ Henricus Bretthoff, handelspartner van Beaujon & Zoon, zette na een orkaan in 1780

Isaac Senior Henriquez, 10-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/322, Brief aan Adriaan Floris Raap van A. van Heijningen, 14-11-1780.

⁵⁴ Zeeuws Archief, Middelburg (hierna: ZA), Archief van de Middelburgsche Commercie Compagnie (1720-1889), toegang 20, inv.nr. 57.5, Brief van L.J. Benners & Zoon, 5-2-1773, fl. 48. Meer informatie over verzekeringen van handelswaar en andere goederen voor orkanen in die tijd is te vinden in F.C. Spooner, *Risks at Sea. Amsterdam Insurance and Maritime Europe, 1766-1780* (New York 1983). Zie specifiek pagina's 6-8, 13, 237-238.

⁵⁵ TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan Theodorus van Rijn van Hendrik van Rijn, 11-11-1780, en brief aan David Jacobs Courlander van Juda Jacobs Courlander, 19-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/322, Brief aan Adriaan Floris Raap van A. van Heijningen, 14-11-1780.

⁵⁶ TNA, HCA, inv.nr. 30/322, Brief aan J.A. Goebel van Jan Roelofszoon de Groot van 20 oktober 1780, en brief aan Frans van der Schoor van Jan Roelofszoon de Groot, 20-10-1780.

eveneens koers naar Saint Croix. Daar kon hij zijn schip laten repareren met een lening van Beaujon.⁵⁷

Kapitein Cornelis Loeff van de MCC ervaarde in 1772 dat het gemakkelijk was om hulp te vinden bij verschillende eilanden, Europeanen en handelscompagnieën. Als kapitein van het slavenschip Prins Willem de Vijfde moest hij lijdzaam toezien hoe zijn schip ernstig door de orkaan werd toegetakeld. Ook hij kwam voor Saint Croix te liggen. Daar liet hij het schip zo goed mogelijk herstellen, waarbij mannen uit Engeland, de Republiek en Scandinavië werden ingeschakeld. Uiteindelijk moest het schip echter als verloren worden beschouwd. De MCC probeerde daarna de reparaties en het verlies van het schip bij Amsterdamse verzekeraars te claimen. Die eisten zoveel bewijs als mogelijk was over de orkaan en de reparaties aan het schip. Het personeel aan boord van het schip werd daarom meerdere keren onder ede bevraagd door WIC-commandeur Jan de Windt, WIC-secretaris Johannes de Graaf, Anthony Beaujon van Beaujon & Zoon en Otto Christian Müller als secretaris van de Deens-Noorse koning te Saint Croix. Hiervan stelden zij allen verslagen op die zij naar de Nederlandse Republiek zonden. Op basis van deze stukken besloot de verzekeraar ruim een jaar na dato een deel van de schade aan de MCC uit te keren.⁵⁸

Ook zonder connecties van een koopmanshuis voeren schippers uit de Republiek naar eilanden van andere mogendheden voor hulp. In normale omstandigheden gingen bewoners van Sint-Eustatius vaak naar Martinique en Saint Kitts om daar drinkwater te kopen. Op Sint-Eustatius was dit schaars en van matige kwaliteit.⁵⁹ In verschillende brieven en verslagen van de orkaan van 1780, waaronder die van het Nederlandse oorlogsschip *Mars*, stond daarom beschreven dat schepen na de storm langs Martinique voeren om water in te slaan.⁶⁰ Sommige handelslieden uit de Republiek vluchtten echter

⁵⁷ TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan Marretje Hendriks van Henricus J. Brethoff, 19-11-1780; NA, 1.05.13.01, inv.nr. 550, Brief aan Dirk de Boer, 7-10-1780, en de brief aan de heren E. & A. Scheer, 7-10-1780, p. 14, 44-45.

⁵⁸ ZA, MCC, inv.nr. 960.6, fl. 115-117 recto, 119 verso, 134-135 recto, 210, 216-217, 220 recto, 227-232.

⁵⁹ De Jong, *Reize naar de Caribische Eilanden*, 143-144.

⁶⁰ Ibidem, 131; TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan Elisabeth Bennaars van Lambertus de Koning, 12-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/337, Brief aan Casper Woorthof van Jan Antiekus, 30-11-1780, en brief aan een onbekende van Albert Albertsen, 9-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/325, Brief aan Pieterella de Roos van Steven de Vries, 9-11-1780; NA, Archief van de admiraliteitscolleges, toegang 1.01.46, inv.nr. 1171, journaals van schout-bij-nacht W. Crul van 27 mei 1779 tot 26 januari

naar Curaçao, dat ook in bezit van de WIC was. Twee van hen, Pieter Mille en Jan Edzes, claimden dat er tientallen Nederlandse schepen naar het eiland waren gevlucht.⁶¹ Vijf handelaars schreven zelf dat zij naar Curaçao gegaan waren.⁶² Dit eiland lag echter ver van Sint-Eustatius. Dertien andere brieven beschreven daarom dat schippers ervoor gekozen hadden om naar eilanden van andere mogendheden te varen die dichterbij lagen, zoals Martinique, Saint Croix, Sint-Thomas, Puerto Rico en Grenada. Voor de meeste kooplieden zullen deze eilanden niet onbekend geweest zijn, aangezien daarmee geregeld handel werd gedreven vanaf Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius.⁶³

De bewoners van Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius voeren niet alleen naar andere eilanden, maar allerlei Europeanen kwamen ook naar deze drie eilanden toe om hulp te vragen. De haven van Sint-Eustatius was zelfs bij goed weer voor de meeste schepen lastig te bereiken.⁶⁴ Desondanks stelde Reemt Jacobs, bewoner van het eiland, dat mensen uit tal van plaatsen hun toevlucht op Sint-Eustatius zochten tijdens de orkaan van 1780.⁶⁵ De vrijhaven Sint-Eustatius stond in die tijd namelijk bekend als plek waar iedereen uit de Cariben de goederen kon verkrijgen die hij nodig had.⁶⁶ Miguel de Muesas, gouverneur van Spaans Cuba en Puerto Rico, zond daarom in noodgevallen geregeld schepen naar onder andere Sint-Eustatius om daar

1781 en van luitenant A.J. van Halm van 13 maart 1778 tot 4 februari 1781, scans 381-392 en 1143-1153.

⁶¹ TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan Storij & Hunt van Pieter Mille, 19-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/351, Brief aan een onbekende van Jan Edzes, 20-11-1780.

⁶² TNA, HCA, inv.nr. 30/323, Brief aan Christiaan Pieters van M. Reuvenhagen, 16-12-1780, en brief aan Christiaan Pieters van Matthijs Hansen, 16-12-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/325, Brief aan Casper de Jonge van Evert Carel de Jonge, 5-1-1781; TNA, HCA, inv.nr. 30/351, Brief aan een onbekende van Jan Edzes, 20-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/352, Brief aan Maria Elisabeth Bekker (Mietje) van H.W. Gerrits, 30-12-1780.

⁶³ NA, 1.05.13.01, inv.nr. 550, p. 14, 47; TNA, HCA, inv.nr. 30/321; TNA, HCA, inv.nr. 30/322; TNA, HCA, inv.nr. 30/323; TNA, HCA, inv.nr. 30/325; TNA, HCA, inv.nr. 30/337; TNA, HCA, inv.nr. 30/356. Zie ook Ludlum, *Early American Hurricanes*, 71.

⁶⁴ Klooster, *Illicit Riches*, 91.

⁶⁵ TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan Hendrik Garrels van Reemt Jacobs, 20-11-1780.

⁶⁶ Johnson, *Climate and Catastrophe*, 102; Jameson, 'St. Eustatius', 683-684; Schwartz, *Sea of Storms*, 45-46.

voedsel en goederen in te slaan. Dit deed hij zowel tijdens een hongersnood in 1769 als tijdens de maanden van wederopbouw na de orkaan van 1772.⁶⁷

Andere Europeanen leverden ook hulp aan de eilanden van de WIC. Het diverse karakter van de bevolking van de drie eilanden leverde veel contacten op die nuttig waren na orkanen. Dit gold voornamelijk voor de inwoners afkomstig van de Britse Caribische eilanden en uit Groot-Brittannië.⁶⁸ Voor de orkaan van 1780 werden er veel verschillende zaken verkocht en geveild op Sint-Maarten. Het ging bijvoorbeeld om tot slaaf gemaakte mensen en goederen als huizen, erfenissen en meubels. Een maand na de orkaan, toen de goederen uit de gestrande schepen en beschadigde pakhuizen reeds geveild waren, was dit echter volledig veranderd.⁶⁹ In de periode van 15 november 1780 tot de Britse overname van de eilanden op 3 februari 1781 werden er op dertien van de veertien aangekondigde veilingen alleen maar voedingsmiddelen verkocht. Deze werden voornamelijk aangevoerd door kooplieden uit Groot-Brittannië en hun contacten. Tien van deze dertien veilingen werden met zekerheid georganiseerd door handelaars met een Britse achtergrond. Van twee mannen was de afkomst niet duidelijk. Op de overgebleven veiling verkocht de vice-commandeur van Sint-Maarten levensmiddelen.⁷⁰ De korte tijd tussen de orkaan en de eerste leveringen wijst erop dat de ze niet vanuit Europa kwamen, maar waarschijnlijk uit Britse koloniën in Amerika. Op de laatste veilingen kunnen wel Europese goederen verkocht zijn, aangezien handelaars uit Groot-Brittannië acht jaar eerder ook zeer snel goederen naar de Cariben hadden gebracht.⁷¹ Volgens Mulcahy was een dergelijk snelle reactie van deze handelaars al sinds de jaren veertig van de achttiende eeuw gebruikelijk.⁷²

Naast het ontvangen en leveren van voedsel en goederen, kende de rampengemeenschap ook een immateriële kant. De bewoners van de eilanden

⁶⁷ Johnson, *Climate and Catastrophe*, 100-102, 114; Johnson, 'El Niño, Environmental Crisis', 372; Jameson, 'St. Eustatius', 683-684; Schwartz, *Sea of Storms*, 45-46.

⁶⁸ Jordaan en Wilson, 'The Eighteenth-Century', 278, 284-285.

⁶⁹ NA, 1.05.13.01, inv.nr. 297, fl. 11-12 verso; TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan David Jacobs Courlander van Juda Jacobs Courlander, 19-11-1780; TNA, HCA, inv.nr. 30/322, Brief aan Willem Blenman van Isaac Senior Henriquez, 10-11-1780, en brief aan Adriaan Floris Raap van A. van Heijningen, 14-11-1780.

⁷⁰ NA, 1.05.13.01, inv.nr. 297, fl. 13-16. De mannen van wie de herkomst niet met zekerheid vastgesteld konden worden waren David Summerh[...] en Simon [...]man.

⁷¹ 'America', *Amsterdamse Courant* (14-11-1772); 'Byzonderheden', *Leeuwarder Courant* (9-12-1772).

⁷² Mulcahy, *Hurricanes and Society*, 3-4, 146-151.

van de WIC bleven op de hoogte van de situatie op andere eilanden en leefden mee met de slachtoffers daar. In hun verzoek om hulp schreven de bewoners van Saba in 1772 bijvoorbeeld over het leed dat hun ‘fellow sufferers’ op de omliggende eilanden ervoeren.⁷³ Natuurlijk verspreidden schippers dergelijk nieuws, maar kranten van koloniën werden vaak ook op andere eilanden gelezen.⁷⁴ Zo schreef Marten Hansen vanaf Sint-Eustatius dat zij in de krant van Martinique had gelezen over de orkaanschade op Barbados.⁷⁵ In dergelijke brieven van eilandbewoners werd de situatie op andere eilanden vaak tot in detail beschreven, waarbij er benadrukt werd hoe vreselijk het lijden daar moest zijn geweest.⁷⁶ Eén briefschrijver stelde zelfs zo zeer geraakt te zijn door het droevige nieuws dat hij al zijn provisie verkocht had aan mensen van andere eilanden.⁷⁷ De materiële en immateriële kenmerken van de rampengemeenschap stonden zodoende niet los van elkaar.

Conclusie

Tijdens de orkaanseizoenen van de late achttiende eeuw maakten Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius duidelijk deel uit van de Caribische rampengemeenschap. De bewoners van deze eilanden leverden aan en ontvingen hulp van andere koloniën. De eilanden van de WIC waren zelfs sterker afhankelijk van de Caribische rampengemeenschap dan die van andere Europese rijken. Hoewel Frankrijk, Engeland en Denemarken uitgebreide maatregelen namen voor de ondersteuning van hun koloniën, gaf de Compagnie prioriteit aan het voortbestaan van de handel. De (vice-)commandeurs van Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius waren meer begaan met hun onderdanen dan de Compagnie in de Nederlanden. Net als de Britse en Deense bestuurders zorgden zij ervoor dat de armste leden van de gemeenschap enige materiële en geestelijke steun konden ontvangen.

⁷³ NA, 1.05.06, inv.nr. 1151.

⁷⁴ Schwartz, *Sea of Storms*, 121.

⁷⁵ TNA, HCA, inv.nr. 30/321, Brief aan Roelof Hamen van Marten Hansen, 18-11-1780.

⁷⁶ TNA, HCA, inv.nr. 30/321; TNA, HCA, inv.nr. 30/322; TNA, HCA, inv.nr. 30/337; TNA, HCA, inv.nr. 30/357.

⁷⁷ TNA, HCA, inv.nr. 30/322, Brief aan Adriaan Floris Raap van A. van Heijningen, 14-11-1780.

Ondanks de smeebedes van de bewoners van de drie eilanden aan de Compagnie en de commandeurs, betekenden de beperkte maatregelen dat zij voornamelijk op zichzelf aangewezen waren. Van een sterke gemeenschapszin of veel onderlinge hulp leek op Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius echter geen sprake te zijn. Als een bewoner aangesloten was bij een koopmanshuis of handelsmaatschappij bood dat wel veel voordelen. Via die connecties konden handelaars verregaande steun vinden in het Caribisch gebied en in Europa.

Dat de WIC de handel vanaf haar eilanden voor iedereen toegankelijk had gemaakt, bleek tijdens oorlogen en na natuurrampen van groot nut voor zowel de bewoners van deze eilanden als voor andere Europeanen in de Cariben. De Nederlandse eilanden trokken bovendien mensen uit allerlei landen en koloniën aan. De eilandbevolking kende zodoende een sterk gemengd karakter. Hierdoor was deze bevolking precies op de hoogte van de gebeurtenissen op andere eilanden en werd er door de bewoners meegeleefd met hun getroffen Caribische burens. Na orkanen kon direct gerekend worden op de toevoer van goederen uit andere (ei)landen. Dit alles zorgde ervoor dat er sterke banden ontstonden tussen de koloniën van de WIC en Deense, Franse, Britse en Spaanse eilanden. Hiervan maakten de bewoners van de drie eilanden gebruik door na orkanen door het hele Caribisch gebied een veilig heenkomen te vinden.

Historici Schwartz, Johnson en Mulcahy hebben aangetoond dat er een rampengemeenschap bestond tussen de Franse, Britse en Spaanse koloniën in de Cariben. Zij hebben echter weinig aandacht besteed aan de rol van de eilanden van de WIC. Dit onderzoek laat zien dat deze koloniën volledig deel uitmaakten van de Caribische rampengemeenschap. In vergelijking met andere mogendheden bezat de WIC slechts kleine koloniën in de Bovenwindse Eilanden. Door het gebrek aan hulp vanuit de Compagnie dienden de bewoners van deze drie eilanden na orkanen veelvuldig gebruik te maken van de diensten die op andere eilanden aangeboden werden. Bovendien wisten de bewoners van die Deense, Franse, Britse en Spaanse eilanden dat zij in de vrijhavens van de WIC terecht konden voor hulp. Tegelijkertijd waren de bewoners van Saba, Sint-Maarten en Sint-Eustatius ook op de hoogte van het lijden van hun Caribische burens en leefden ze met hen mee. De drie eilanden pasten daarmee precies binnen de kenmerken van de rampengemeenschap zoals Schwartz die heeft omschreven: het delen van informatie; het zoeken naar provisies en materialen bij andere mogendheden;

en het uiten van medeleven met getroffenen op andere eilanden. Zo brachten orkanen de Caribische eilanden een stuk dichtter bij elkaar.